

Prof. Dr. Fatih Özatay

TOBB ETÜ Öğretim Üyesi ve Dünya Gazetesi Yazarı

Temel sorunlara baktığımızda 3 önemli soru var:

- 1- İçinde bulunduğumuz yüksek enflasyon, yüksek risk, düşük büyüme koşullarından hangi politikalarla çıkılabilir?
- 2- zengin ülkelerle aramızdaki gelir farkını bir türlü kapatamıyoruz. Bunu beceren az sayıda ülke var. Biz onların yaptıkları açısından ne konumdayız?
- 3- Yargı reformunun çözmeden oynayabileceğ roller?

2022'de dünya enflasyon ortalaması yüzde 8 seviyelerinde. Bizim içinde bulunduğumuz G20'de bir Arjantin var bizim gibi yüksek. Bu iş şakaya gelmiyor. Temel önemlerinde biri çalışanlar için. Ocak ayındaki asgari ücrete 1 mal veya hizmet alırken, haziran ayında bunu yüzde 70'ini alabilir hale gelmiş 3'te 12'i enflasyonla birlikte uçmuş Temmuz'da asgari ücret artırıldı ama yine Kasım ayında gelindiğinde satın aldığımız mal veya hizmetin yüzde 30'u uçmuş olacak. Enflasyonu bir bela ve ciddiye almak gerekiyor.

Yüksek enflasyon ve yüksek risk birbirinden bağımsız şeyler değil. Bunlar olurken son 1 yılda bir takım kararlar oluyor. Bu kararların yansıması olarak şöyle bir gariplik var. Türkiye Cumhuriyeti hazinesinin bu yüksek risk ve yüksek enflasyonda Türk Lirası cinsinden borçlanırken ödediği faizle, dolar cinsinden ödediği faiz aynı yere geldi. Bu bir gariplik. Birinden biri yanlış demek. Bu sürdürülemez demek.

Böyle dönemle riskin çok fazla arttığı dönemler. Paradoksal olarak riskin çok fazla arttığı dönemlerde hem ekonomik hem de ekonomi dış alanlarla özellikle hukukta yapacaklarınızla riski düşürmek mümkün. Türkiye gibi ülkelerde riskin düşmesi demek aynı zamanda döviz kurunun, enflasyonunun düşmesi ve aynı zamanda yatırım yapılabilir bir ortam oluşması demek.

2018 yılında Suriye'de Türkiye açısından büyük problemler var. Amerika'yla anlaşmazlıklar vardı. Amerikan Merkez Bankası ile çok kısıtlı da olsa hafif hafif faiz artırmaya başlıyor. Diğer bir olay da Rahip Brunson'dan dolayı Amerika'yla gerginlikler var. Dolar 4 liradan 6,5 liraya çıktı.

Ekonomimizde öyle kırılmalıklar var ki 4 tane tweet kırıyor. Çin için bu tweetleri atınca Çin ekonomisi kırılmıyor. Bunun sonucunda faiz, risk ve kur artıyor. Dolayısıyla bu problemleri nasıl çözeriz düşünürken riski düşürecek bir şeyleri yapabiliyorsak zaten enflasyonu düşürüp büyümeyi artırabiliriz.

2021 Eylül ayında yüzde 19 türkiye'de MB'nin enflasyon grafiğiyüzde. biz durup dururken faiz düşürmeye başladık. yüzde 19'dan yüzde 14'e getirdik. Faiz indirimleri birlikte risk de sıçradı. Riskle birlikte kur da sıçrıyor. Durup dururken politika faizini düşürüyorsunuz, bunu bilmiyoruz. Bunun sonucunda kurun 8 liradan 18 liraya çıktığını görüyoruz. Ardında panik halinde bütçeye büyük bir yük olan kur korumalı mevduat devreye sokuluyor. Peşsıra bankaların açtıkları kredileri zapturapt altına alan her şeyin merkezden komut alan bir döneme giriyoruz. Demek ki bu riski patlatacak işlerden kaçınmak gerekiyor.

Ş anda içinde bulunduğumuz ortamda Merkez Bankası faizleri çok düşük,

Hazinenin türk lirası bncorçlanma faizi çok düşük buna karşık yurtdışından borçlanmak için tefeci fazizi ödeniyor.

Enflasyon kabul edilemez ölçüde çok yüksek.

Kredi hacimleri darlıyor.

Ekonomi de daralma sinyalleri veriyor.

3. çeyrek sanayi üretimi 2. çeyreğ göre azaldı. Elektrik tüketimi 4 ayda 1 yıl öncesine göre azalıyor. OEDD haftalık verilerine göre 3. Çeyrek 2'ye göre kötü. Sadece Ekim ayı rakamları var. Bunlar beklenen şeylerdi. **Bu sürdürülemez bir durum. Yüksek risk ve enflasyon, düşük faiz ve kontrol altına alınmaya çalışılan kur ve Merkez Bankası'nın düşük döviz rezervleri olmaz. Riski düşürmek, enflasyonla mücadele etmek gerekiyor.**

Türkiye gibi ülkelerde enflasyonla mücadelede işsizliğeden olmaz. İşdoğuyaparsanız **enflasyonla mücadele** ederken büyümeden feragat etmezsiniz. Kaldı işsizliğkalcı olarak düşürmek için para politikası yeterli değ.

Tasarruf eksi yatırım eşittir cari işlemler açığı Tasarrufunuz yeteri kadar yüksek değise belli bir düzeyde yatırım yapabilmek kalkınabilmek için dışarıdan borçlanmak zorundasınız. O zaman Trump'ın tweetlerine karş kırılmalı oluyorunuz. Tasarruflarımız düşük.

Refah ülkesi yüksek ülkelerle aralarındaki farkı kapatabilmişülkelerin ortak özellikleri nedir?

Eğitim düzeyleri yüksek, yatırım düzeyleri yüksek olan ülkeler yüksek teknoloji ihraç ediyorlar. Türkiye bu alanlarda çuvallamış

Bunların arkasına inerse,

Yenilik getirme endeksi, Türkiye'nin durumu iyi değ.

Daha derine inelim;

Kanun hakimiyeti, rüşetle mücadele, **politik istikrar ve terör** açısından durumu iyi değ.

Derine indikçe, işpara politikasından, mali politikadan geçip eğitime, yargının üstünlüğ geldikçe, neden G7 ülkeleri ile refah farkını neden kapatamadığımız ortaya çıkıyor.